

Risbo

Research-Training-Consultancy

Erasmus

Gedeelde zorgen, Gebrekkige samenwerking

Diasporaorganisaties, de Nederlandse overheid en de migratiepraktijk

Samenvatting

Marion van San

Samenvatting

Uit de literatuur blijkt dat het belang van diasporaorganisaties bij de migratiepraktijk heden ten dage nog steeds door verschillende landen wordt erkend. Het idee dat veelal heerst is dat deze organisaties in staat zijn bruggen te bouwen tussen samenlevingen en daarnaast transnationale gemeenschappen creëren die zowel van belang zijn voor de ontvangende samenleving als voor de landen van herkomst. Bovendien wordt algemeen erkend dat diasporaorganisaties een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van de landen van herkomst. In verschillende landen delen overheidsorganisaties een belangrijke rol toe aan diasporaorganisaties en nemen zij maatregelen om hun engagement te faciliteren. Ook in Nederland worden diasporaorganisaties al jaren als belangrijke actoren gezien bij de migratiepraktijk.

In dit rapport wordt in eerste instantie ingegaan op de rol die diasporaorganisaties spelen bij de migratiepraktijk in Nederland – in termen van het bevorderen van integratie, het voorkomen van irreguliere immigratie en het stimuleren van vrijwillige terugkeer – op welke wijze zij dat doen en hoe dat door Nederlandse overheidsmedewerkers wordt geëvalueerd. Vervolgens wordt ingegaan op de barrières enerzijds en kansen anderzijds in de samenwerking tussen diasporaorganisaties en de Nederlandse overheid¹ bij de uitvoering van de migratiepraktijk.

Methode

In eerste instantie is een literatuurstudie gedaan naar diasporaorganisaties in het algemeen en de rol die zij mogelijk kunnen spelen bij de migratiepraktijk in Nederland in het bijzonder. Vervolgens zijn tien diasporaorganisaties geselecteerd die bevraagd zijn over hun rol bij de uitvoering van de migratiepraktijk. De geselecteerde organisaties werden als aparte casus onderzocht. Zo hebben we in brede zin gekeken naar de doelstelling van de organisaties, de terreinen waarop zij

¹ Met de overheid wordt hier specifiek bedoeld: het ministerie van Veiligheid en Justitie, het ministerie van Buitenlandse Zaken, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en gemeenten.

actief zijn, de relatie met de betrokken ministeries, hun houding ten opzichte van terugkeer en hun verbondenheid met het herkomstland. Vervolgens zijn de geselecteerde organisaties bezocht en zijn (groeps)interviews afgenomen met verschillende medewerkers. Op deze manier is een goed beeld verkregen van hun manier van werken. Voorts is de vergaarde kennis gebruikt om in gesprek te gaan met medewerkers van de Nederlandse overheid die zich specifiek bezighouden met de migratiepraktijk en vanuit hun werk te maken hebben met of samenwerken met diasporaorganisaties. Er hebben zowel individuele als groepsinterviews plaatsgevonden met acht ambtenaren.

Belangrijkste bevindingen

Diasporaorganisaties organiseren allerlei 'integratie bevorderende' activiteiten, soms met steun van de overheid soms met eigen middelen. Het type activiteiten die zij organiseren ontstaat meestal op vraag van de achterban. Soms vraagt de overheid van de organisaties om zich in te zetten voor integratie en levert ze daar desgewenst een financiële bijdrage aan. Van de organisaties die in dit onderzoek centraal staan, zijn er maar weinig die zich bezighouden met het tegengaan van irreguliere immigratie. Ze erkennen dat het probleem speelt, maar hebben geen idee hoe ze dat moeten tackelen. Wel wordt er door de organisaties over het algemeen hulp en steun geboden aan landgenoten die irregulier in Nederland verblijven. Sommige organisaties hebben van terugkeer hun *core business* gemaakt. Andere organisaties zijn fel gekant tegen terugkeer van hun landgenoten naar het land van herkomst.

De activiteiten van de diasporaorganisaties worden door overheidsmedewerkers erg wisselend beoordeeld. Van sommige organisaties wordt gezegd dat ze goed werk leveren, over andere is men veel minder enthousiast. Overigens blijkt uit dit onderzoek dat er maar weinig contacten zijn tussen Nederlandse overheidsinstanties en diasporaorganisaties. Om die reden voelen de meeste overheidsmedewerkers zich niet geroepen om de werkzaamheden van diasporaorganisaties te evalueren. Een probleem dat de meeste overheidsmedewerkers wel signaleren is dat diasporaorganisaties in hun ogen vaak goede contacten hebben met hun landgenoten in de landen van herkomst maar dat zij moeite hebben met het financieel beheer van hun organisatie waardoor de meeste diasporaorganisaties geen lang leven beschoren zijn, aldus de respondenten.

De meerderheid van de diasporaorganisaties is kritisch over hun samenwerking met de Nederlandse overheid. Die is er namelijk volgens hen in de meeste gevallen niet. Zij bekritisieren het feit dat de overheid in hun ogen niet geïnteresseerd is in overleg met diasporaorganisaties maar dat ze liever alle beslissingen autonoom neemt. De overheidsmedewerkers zijn een stuk positiever over hun relatie met de diasporaorganisaties hoewel er ook wel wantrouwen heerst en men toegeeft met sommige organisaties liever niet in zee te willen gaan. Bovendien blijkt dat de meeste diasporaorganisaties op slechte voet staan met de overheid in de landen van de herkomst en er in de meeste gevallen veel wantrouwen heerst tegenover de overheden daar. Voor het feit dat diasporaorganisaties zouden kunnen fungeren als bruggenbouwer tussen Nederland en de overheden in de landen van herkomst, wat veelal in de literatuur wordt geopperd, zijn op basis van dit onderzoek maar weinig aanwijzingen gevonden.

Voorts kan worden geconcludeerd dat diasporaorganisaties die gesubsidieerd worden door de overheid in ieder geval meer slagkracht hebben bij de uitvoering van de migratiepraktijk dan organisaties die afhankelijk zijn van eigen middelen. Een veel gehoorde klacht van organisaties is dat zij wel van alles zouden willen opzetten maar dat het hen aan financiële middelen ontbreekt. Bovendien zijn initiatieven makkelijker op te zetten wanneer zij ingebed zijn in een samenwerking met de Nederlandse overheid. Organisaties die uitsluitend met vrijwilligers werken zijn om dezelfde reden een stuk minder ambitieus in datgene wat ze willen bereiken en hebben dan ook minder invloed dan organisaties die betaalde medewerkers in dienst hebben en voor wie de migratiepraktijk tot hun dagelijks werk behoort.

Toch zijn er ook positieve tendensen te noemen. Zo lijkt het erop dat organisaties die goede contacten en netwerken hebben in de landen van herkomst en die bovendien goede contacten onderhouden met NGO's in de landen van herkomst meer mogelijkheden hebben om een rol te spelen in de migratiepraktijk in Nederland. Wanneer zij deze contacten moeten ontberen is hun rol meestal zeer beperkt.

Ook liggen er kansen die de samenwerking tussen de overheid en diasporaorganisaties ten goede zouden kunnen komen. Zo zijn zowel de organisaties als de overheidsmedewerkers het er over eens dat er bijvoorbeeld meer zou moeten worden geïnvesteerd in de landen van herkomst, dat potentiële immigranten beter zouden moeten worden

voorgelicht, zodat zij een weloverwogen keuze maken wanneer zij besluiten naar Nederland te migreren en zijn beide het erover eens dat terugkeerders betere kansen zouden moeten worden geboden in de landen van herkomst. Overheidsmedewerkers en diasporaorganisaties hebben dus wel degelijk gedeelde zorgen over de groepen die in dit rapport aan de orde komen. Maar voorlopig weten zij elkaar nog niet te vinden bij de uitbouw van deze gemeenschappelijke agenda en blijft de samenwerking tussen hen beide gebrekkig.